



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

СЕКЦІЯ

«СУЧАСНІ СТУДІЇ З УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ»

Євмененко Олена,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології

Маріупольський державний університет

ТЕМА ВТРАТИ ДОМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ДІТЕЙ

Сучасна українська література для дітей та підлітків активно реагує на виклики, що постали перед суспільством у зв'язку з війною. Адже, за твердженням Оксани Пухонської, «війни формують особливі культурні рани, які десятиліттями проявляються травмами не лише тих, хто має безпосередній досвід війни, а й наступних поколінь» [Цит. за: 5]. Література є важливим інструментом у вихованні свідомих громадян, здатних до критичного мислення та активної участі в суспільному житті.

Не менш важливим є й те, що література для дітей не лише відображає реалії сьогодення, але й допомагає зрозуміти складні емоції та переживання. Уже більше десяти років триває війна, яка зруйнувала спокійне й безтурботне життя українських дітей, натомість зробила буденними сигнали повітряної тривоги, перебування в укриттях, відсутність електрики й води, смерть. «Трагічні досвіди, які переживає суспільство, змусили нас шукати способи супроводу дітей та дорослих у травматичних обставинах. Читання та контакт із книжкою є одним із найбільш ефективних інструментів у цьому», – зазначає Таня Стус [1]. Протягом останніх років з'явилося багато художніх творів різних жанрів (казки, оповідання, повісті, книжки-картинки), у яких висвітлюється тема війни для дітей різного віку. Наприклад, для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку про злющу-презлющу і потворну Війну, яка прийшла у Місто Щасливих Людей, розповідає Юля Косівчук у казці «Війна і маленька Віра» (2017), Олена Фінберг – про kota Бучика з міста Бучі, який, стає на захист Батьківщини разом з українськими воїнами («Неймовірні історії kota Бучика», 2023), пояснюють дітям про війну Ольга Войтенко і Софія Томиленко у книзі «Кожна грудочка війни» (2023) тощо. Популярністю серед молодших підлітків користуються твори Юрія

Нікітінського «Вовчик, який осідлав бомбу» (2019), Олени Максименко «Пси, які приручають людей» (2021), Олі Русіної «Абрикоси зацвітають уночі» (2022), Ірини Потапенко «Підвальні хроніки» (2023) тощо. Про життя, яке може змінитися в одну мить, розповідає підліткам Тетяна Стрижевська «Лінія термінатора» (2022).

Тема втрати дому є однією з найбільш травмуючих і для дорослих, і для дітей в контексті триваючої військової агресії. Художні твори допомагають дітям зрозуміти складність втрати і знайти сили для подолання труднощів.

Сучасні дитячі автори часто використовує метафори та символи для передачі складних ідей. Певного резонансу набула книга-картинка «Війна, що змінила Рондо» Романи Романишин та Андрія Лесіва, видана у 2015 році. У ній війна зображується як жорстока реальність, але водночас підкреслюється важливість єдності та спільних дій для її подолання. Книга сповнена вербальними і візуальними символами. Кольори книги контрастують – війна та її руйнівні бомби зображено чорним кольором, містечко Рондо та його казкові мешканці – яскравими кольорами. Бомби – руйнування, квіти – гармонія (Т. Качак та Т. Близнюк вбачають алюзію до картини Марії Приймаченко «Будь проклята війна! Замість квіток ростуть бомби» [3, с. 153]). Головні герої – Данко, Фабіян і Зірка – друзі, які люблять своє місто найбільше. Данко «мав тіло тонке й прозоре і світився, наче ліхтарик. А найяскравіше світилося його серце» [4, с. 5], Фабіян «був такий легкий, що незначний подих вітру міг би підняти його в повітря і віднести аж ген далеко, якби не срібний медальйон з карбованою літерою «F» [4, с. 7], Зірка вміла літати, «шурхотіла паперовими крильцями десь там, угорі, а потім списувала їх нотатками і замальовками зі своїх мандрів. Бо понад усе любила подорожувати» [4, с. 9]. Маленькі, тендітні діти, які сміливо протистоять Війні, яка не має серця, адже навіть найтонший промінчик світла долає темряву. І хоча мешканці Рондо перемогли, та у кожного залишилися назавжди сумні спогади, а по всьому місті відтепер ростуть червоні маки, як пам'ять про загиблих на війні.

Автори дитячої літератури усвідомлюють свою відповідальність за формування уявлень дітей про війну. Вони намагаються створити позитивні зразки доброти, героїзму і мужності. Ремінісценцією українського фольклору є казка «Півник» Зоряни Живки. Жила колись самотня жінка, яка купила на ринку найслабше, найсамотніше курчатко та виростила півника: «такий гарний – козак, а не півень! Пір'я – як смола, чуб – як шапка смушева, а штанці – немов шаровари. Про хвоста й казати нічого – не хвіст, а прапор!» [2, с. 8]. Та прийшла в ті мирні краї біда – напали лихі вороги й взяли місто в облогу. «Стоять оборонці – як один, хоч до смерті. Бо вороги хочуть те місто не просто завоювати, а із землею зрівняти, людей виморити» [2, с. 10]. Люди ховаються в підвалах, доїдають останню їжу та чекають на смерть. Аж ось на допомогу приходить Чорний козак (за традицією чарівної казки,

відбуваються метаморфози, і півник перевтілюється у героя, який стає рятівником для багатьох). Він виводить людей через підземелля та зупиняє нечисту силу, яку ворог відправляє за втікачами. Пригадаймо, що півень, за народною традицією, є символом сонця та вогню. Своїм голосом він віщує світанок та відганяє усе зле і лихе. Крик півня є кульмінацією перемоги добра над злом. «А вороже військо без нечистої сили геть слабе стало – захисники міста його незабаром здолали й своє місто ще кращим відбудували» [2, с. 21]. Ця історія має свої прототипи. У перші місяці повномасштабного вторгнення, коли було повністю оточене місто Маріуполь, одна з його мешканок відмовилася евакуюватися без свого домашнього півника. Жінка не могла покинути свій дім і свого улюбленця. Та врешті волонтерам вдалося їх вивезти. Півник – це частинка дому і надія повернутися.

Привертає увагу до проблеми вимушеної міграції та втрати дому і Катерина Тихозора у книзі «Дім». Оповідь ведеться від імені маленького хлопчика, який втрачає свій дім через війну. Авторка описує його відчуття дорогою до безпечного місця – іншої країни. Ця історія показує, що дім – це не лише фізичне місце, а й емоційна прив'язаність до рідних і спогадів. Наш дім завжди є у нашому серці.

Змінюється форма подачі складних проблем у творах, адресованих підліткам. Так, у формі щоденника побудовано розповідь про переїзд юнака Бориса Макарова з окупованого Донецька до Києва у повісті Тетяни Стрижевської «Лінія термінатора» (2022). У щоденнику він описує стосунки з батьками, знайомства з новими однокласниками, звикання до порівняно мирного життя столиці про любов. Веде свій щоденник і Віра – головна героїня оповідання Катерини Єгорушкіної «Мої вимушені канікули» (2022). Разом із родиною вони змушені покинути свою рідну багатоповерхівку і пристосовуватися до нових реалій. Історія допомагає дітям зрозуміти, що їхні почуття і страхи є нормальними і вони не самотні у своїх переживаннях. Головна думка оповідання, твій дім – це не речі, а люди.

Отже, сучасні українські письменники демонструють глибоке розуміння потреб молодого читача і прагнуть допомогти їм адаптуватися до нових реалій через літературу. Зображення теми втрати дому в сучасній українській дитячій літературі є інструментом допомоги дітям у подоланні складних емоційних переживань. Через ці твори діти навчаються зберігати спогади, знаходити сили у підтримці рідних та друзів.

Література

1. Дітям про війну. Сайт «Літера». URL: <https://littera.zt.ua/all-news/dityam-pro-viynu>
2. Живка Зоряна. Півник. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 36 с.
3. Качак Т. Б., Близнюк Т. О. Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2024. Випуск 2 (209). С. 151–157.

4. Романишин Романа, Лесів Андрій. Війна, що змінила Рондо. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 40 с.

5. Шевчук Д. Огляд «Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі» Оксани Пухонської. *Критика*. № 7–8. 2022. URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/poza-mezhamy-boiu-dyskurs-viiny-v-suchasni-literaturi>

Іванова Тетяна,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальних комунікацій
Маріупольський державний університет;
Єфремова Оксана,
старший викладач кафедри соціальних комунікацій
Маріупольський державний університет

ВЕРИФІКАЦІЯ ТЕКСТІВ ШІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ АБСОЛЮТНОЇ ДОСТОВІРНОСТІ?

Інтеграція штучного інтелекту в освітні процеси відкриває значні можливості, такі як автоматизація рутинних завдань, створення персоналізованих навчальних траєкторій, а також спрощення оцінювання результатів навчання. Однак разом із перевагами виникають ризики, пов'язані з використанням текстів, згенерованих ШІ, які важко відрізнити від авторських. Тому виникає нагальна потреба у розробці ефективних методів верифікації таких текстів. Це питання є актуальним, особливо для освітніх установ, де контроль академічної доброчесності є першочерговим завданням. Головними питаннями залишаються: *«А чи дійсно є можливим верифікувати тексти згенеровані ШІ?»*, *«Чи може процес верифікації досягти абсолютної достовірності?»*.

Оцінити роботу перевірки текстів згенерованих ШІ авторами цих тез вдалося під час експерименту з використанням безкоштовних сервісів перевірки.

Хід експерименту

1. Створено три тексти (авторський, згенерований та скопійований).

Авторський текст, написаний д.п.н., професоркою Тетяною Івановою, без використання ШІ.